

NORGES VASSDRAGS- OG
ENERGIDIREKTORAT (NVE)
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

30.09.2019

Svar på høring om nasjonal ramme for vindkraft på land

Vi viser til høring om nasjonal ramme for vindkraft på land. Saken ble politisk behandlet i Kongsberg formannskap 25.09.2019. Vedlagt er saksframlegget og protokoll fra møtet.

Med vennlig hilsen

Erik Zakariassen Almhjell
fagansvarlig landbruk og miljø

SAKSFRAMLEGG

Saksbehandler: Erik Almhjell
Arkivsaksnr.: 18/2397-6

Arkiv: S82

Nasjonal ramme for vindkraft på land - Innspill om viktige regionale interesser

Rådmannens anbefalte vedtak:

1. Kongsberg kommune er positiv til at det fastsettes en nasjonal ramme for vindkraft i Norge.
2. Kongsberg kommune er negativ til utbygging av vindkraft i viktige friluftsområder og naturtyper som er innenfor område 4 i nasjonal ramme for vindkraft. De berørte områdene bør i det videre arbeidet ekskluderes fra utbygging.
3. Kongsberg kommune støtter forslag fra NVE til allerede kartlagte ekskluderte områder innenfor Kongsberg kommune.
4. Kongsberg kommune ber NVE gjøre nye eksklusjoner innenfor område 4 i Kongsberg kommune med bakgrunn i oppdatert kunnskapsgrunnlag. Arbeidet med kartleggingen av aktuelle friluftsområder vil sluttføres i løpet av 2019.
5. Kongsberg kommune støtter NVEs syn på at tidlig avslag på konsesjonssøknader innenfor tidligere ekskluderte områder kan gis.

☐ Organisasjonssak

Det skal fremkomme i saken på hvilken måte ansattes organisasjoner er involvert/hørt.

1. Sammendrag

Skrimområdet er en del område 4 i Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) sitt forslag til nasjonal ramme for vindkraft. Området er en del av et stort og sammenhengende natur og friluftsområde der det er registrert en lang rekke rødlista arter og naturtyper av nasjonal og regional verdi. Området er også til dels lite kartlagt med hensyn til naturmangfold. Vindkraftutbygging på land medfører store arealinngrep med om lag 11 daa areal per vindmølle med blant annet mye veiarealer. Området brukes som rekreasjonsområde av et stort antall personer som bor i Grenlandsområdet, Kongsberg, Larvik med flere. Kartleggingen av friluftsområder som kommunen er i gang med bør danne grunnlag for ytterligere eksklusjoner i område 4. Vindkraft kan gi skatteinntekter til kommunene, men det er knyttet stor usikkerhet til fremtidig beskatning.

2. Bakgrunn og fakta

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har på oppdrag fra Olje- og energidepartementet (OED) utarbeidet forslag til nasjonal ramme for vindkraft på land som 1. april 2019 ble lagt ut på høring. Formålet med nasjonal ramme er å bidra til at de beste vindkraftlokalitetene blir valgt når det søkes om konsesjon for utbygging av vindkraft. Rammen skal også bidra til økt forutsigbarhet, gi en mer effektiv konsesjonsbehandling og dempe konflikter. Høringsfristen ble endelig fastsatt til 1. oktober 2019 (se vedlagte høringsbrev).

NVEs faglige forslag foreligger nå i form av en rapport datert 1. april 2019:

http://publikasjoner.nve.no/rapport/2019/rapport2019_12.pdf. Forslaget inneholder et samlet kunnskapsgrunnlag om virkninger av vindkraft på land og et kart med forslag til det NVE mener er de mest egnede områdene for lokalisering av ny vindkraft:

<https://temakart.nve.no/link/?link=nasjonalramme>

I forslaget er 13 områder utpekt blant de «mest egnede» områdene for videre utbygging av vindkraft i Norge. Blant disse er område 4, som strekker seg over Vestfold, Telemark og Buskerud fylker og syv kommuner, deriblant Kongsberg kommune. Hoveddelen av området ligger i Vestfold. Resten ligger i Sauherad og Kongsberg med Skrim, ved det som er innenfor område 4.

OED ønsker innspill til NVEs forslag til nasjonal ramme og til om det bør fastsettes en nasjonal ramme for vindkraft i Norge.

Vindkraft på land i Norge

I stortingsmelding nr. 25 (2015-2016) Kraft til endring – energipolitikken mot 2030, er beskrevet at regjeringen vil legge til rette for en langsiktig utvikling av lønnsom vindkraft i Norge. Vindkraft på land i Norge er nå lønnsom uten offentlig støtte.

Norsk kraftproduksjon er en del av det europeiske kvotesystemet (EU ETS). Kvotesystemet skal bidra til å redusere utslippene av klimagasser i Europa. Fossil kraft skal erstattes med utslippsfri kraft. Norge har gode naturgitte forutsetninger for å skape verdier av å levere utslippsfri kraft til erstatning for fossil kraft som fases ut. 10 terrawattimer (TWh) norsk vindkraft i 2025 kan redusere de årlige utslippene i Europa med rundt 5 millioner tonn CO₂. Dette tilsvarer om lag 10 prosent av Norges samlede utslipp.

I NVEs kraftmarkedsanalyse 2018-2030 antas det at den norske kraftproduksjonen vil øke fra 140 TWh i 2018 til 171 TWh i 2030, hovedsakelig basert på utbygging av vindkraft på land. Kraftforbruket innenlands øker med 16 TWh, drevet av økt elektrifisering av industri, nye datasenter og elektrifisering av transportsektoren. Kraftoverskuddet (som kan eksporteres) øker fra 5 TWh i 2018 til 20 TWh i 2030.

En vindturbin består av tårn, maskinhus og vinger. Høyden på tårnet i moderne

vindturbiner er 80 -140 meter, og lengden på vingene 40-70 meter. Selve fotavtrykket til en vindmølle krever lite areal. Derimot vil oppstillingsplass for bygging av vindmøllene og veier for transport av vindmøllene inn til oppstillingsplassen samt infrastruktur for leveranse til kraftnettet være arealkrevende. Miljødirektoratet anslår at en typisk vindmølle på 4,3 MW vil ha et direkte arealinngrep på ca. 11 dekar.

I følge Miljødirektoratet splitter vindmøller opp naturområder, gir forstyrrelser for dyreliv i et område både i anleggsfase og driftsfase og har potensielt stor visuell landskapspåvirkning på grunn av høyde og rotasjon av vingene. Vindmøller er også støyende ved at vingene skjærer gjennom luften. Norconsult har på oppdrag fra NVE kartlagt regional og lokal verdiskaping av vindkraft og konkludert med at vindkraft gir et positivt bidrag, og størst er bidraget lokalt i anleggsfasen.

Nasjonal ramme for vindkraft

Forslaget til nasjonal ramme for vindkraft består av et oppdatert kunnskapsgrunnlag om miljø- og samfunnsvirkninger av vindkraft, i tillegg til kart med utpeking av de mest egnede områdene for vindkraft. Antall områder som havner over eller under grensen for å være mest egnet, avhenger av en analyse og vurdering av forskjellige miljø- og samfunnsinteresser, nettkapasitet og produksjonspotensial. Den nasjonale rammen kan dermed omfatte flere eller færre områder enn det NVE har foreslått.

Nasjonal ramme for vindkraft er et overordnet styringsverktøy, og skal dempe konfliktnivået rundt vindkraft mellom statlige etater. Den vil legge til rette for at de beste vindkraftlokalitetene blir valgt når det søkes om konsesjon, og den vil bidra til økt forutsigbarhet og en mer effektiv konsesjonsbehandling. Dette betyr ikke at det er frislipp for utbygging innenfor de foreslåtte områdene. Potensielle utbyggere må fortsatt søke konsesjon for utbygging av vindkraft, og konsesjonsbehandlingen vil være like omfattende som den er i dag.

Område 4 er et av de minste som er foreslått, og omtrent halvparten av arealene innenfor område 4 er ekskludert for utbygging. Eksklusjoner er enten «harde» som betyr at de er uaktuelle for utbygging på grunn av teknisk-økonomiske forhold, vernede områder m.m., eller «myke» der virkningen av en enkeltinteresse tilsier at det ikke bør bygges vindkraft, eksempelvis statlig sikrede friluftsområder eller andre områder med store frilufts- eller naturverdier. NVE anbefaler at det kan fattes vedtak om tidlig avslag på konsesjonssøknader i de områdene som er kartlagt som ekskluderte gitt kriteriene som ligger til grunn.

I analysen av område 4 pekes det på at det er viktige miljø- og samfunnsinteresser i området, knyttet til blant annet friluftsliv. Det står også at analysen tilsier «at det er lavere konfliktnivå i dette området enn i store deler av landet». Videre at det aktuelle området har skogsvegetasjon, noe som betyr at det kan være behov for høyere tårn på vindturbinene, men at inngrepene i forbindelse med utbygging skjules bedre sammenlignet med for eksempel høyfjellsområder. NVE har skrevet at det kan skje endringer i den endelige avgrensingen av området. De nordlige delene rundt Skrim

kan trekkes ut, mens områder i nordøst kan bli inkludert.

Miljødirektoratet foreslo å ekskludere Skrim-Sauheradjella nasjonalpark. Store deler av området rundt Luksefjell i Skien ble foreslått ekskludert av Miljødirektoratet, fordi det er et regionalt viktig friluftsområde. Riksantikvaren foreslo å ekskludere Rajesetra, Tinnosbanen og Kjærra fossepark. Disse forslagene til eksklusjon ble tatt til følge av NVE, og reduserte området i omfang, sammenlignet med slik analyseområdet var tegnet i utgangspunktet.

Vestfold fylkeskommune har sammen med Telemark fylkeskommune og de berørte kommunene i løpet av våren 2019 jobbet med å lage et oppdatert kunnskapsgrunnlag for analyseområde 4.

Det berørte området i Kongsberg kommune

I kommuneplanens arealdelen er det berørte området i all hovedsak avsatt til formålet landbruk, natur og friluftsliv (LNF). Innenfor Kongsberg kommunes del av område 4 ligger blant annet hele hytteområdet Omholtfjell og hyttefeltene ved Raje og Haugs plass. Det er også foreslått nye hyttefelt innenfor område 4 i kommende kommuneplan med om lag 200 daa på Rajesiden og 150 daa på Omholtfjellsiden av Skrim.

Naturverdier

Kongsberg kommunes del av område 4 er en del av et stort sammenhengende naturområde med liten grad av påvirkning. Innenfor dette området ligger Skrim og Sauheradjella naturreservat som er Norges nest største skogsreservat (123 km²). Den delen av Skrim-Sauherad naturreservat som ligger rundt Sveinsbufjellet er også foreslått som en del av område 4, men skal være ekskludert grunnet Miljødirektoratets forslag. Området har stor vitenskapelig og pedagogisk verdi på grunn av størrelsen. Formålet med vernet er å ta vare på det urørte preget med alt sitt biologiske mangfold, både naturtyper, økosystem, arter og økologiske prosesser. Det er viktig å merke seg at naturreservatet bare dekker en mindre del av det store sammenhengende naturområdet, og at noen av de største verdiene med hensyn til naturmangfold ligger helt eller delvis utenfor grensene til naturreservatet. Området har arealer med INON-status, dvs. såkalte villmarkspregede områder. Kravet for denne statusen er minst 1 km avstand til tyngre tekniske inngrep. Utbygging nær disse områdene vil medføre at de ikke lenger er definert som INON-områder.

Oslofeltet med den kalkholdige berggrunnen Kambro-silur ligger også innenfor område 4. Dette inkluderer Rajesetra, Ravalsjø og Lauarvatn. I området er det stort artsmangfold av planter, deriblant en lang rekke med rødlista arter, enkelte av dem sterkt truet slik som huldrestry. Innenfor det samme området kan en grunnet høyt artsmangfold av planter også forvente å finne høyt artsmangfold av insekter. Insektfaunaen i området er derimot lite undersøkt og kunnskapsgrunnlaget er dermed tynt. Samtidig er det kjent at insekter og fugler er den delen av faunaen som vindmøllene dreper mest av i driftsfasen.

Det er registrert naturtyper med verdien «svært viktig», «viktig» «lokalt viktig». Innenfor disse områdene er det også registrert en rekke truede arter som det er knyttet «særlig stor forvaltningsinteresse» til. I tillegg er det også 7 naturreservater.

Området har også sjeldne rovfugler som fiskeørn som under jakt risikerer å måtte fly mellom vindmøller. Det er kjent fra vindmølleutbyggingen på Smøla at et hundretalls havørn har blitt drept av vindmøllene. Et tiltak som gir en slik økning i dødelighet på truede arter kan ikke være i tråd med Naturmangfoldloven og er heller ikke i tråd med kommunale vedtak om å legge vekt på naturmangfold.

Området omfatter også deler av Myklevassdraget og Ravalsjøelva som er med i Stortingets verneplan for vassdrag.

Friluftsliv

Det sammenhengende naturområdet beskrevet over er et regionalt viktig friluftsområde for store befolkningskonsentrasjoner i Kongsberg, Notodden og Sauherad, Larvik og Grenland. Området brukes mye til turgåing, jakt og fiske sommer og vinter. Området har et omfattende stinett som er tilknyttet ca. 10 turisthytter. Området har også lengre oppkjørte skiløyper innenfor Kongsberg kommune. Spesielt viktige utfartsområder for friluftsliv er Breiset, Nordagutu-Nare, Holtsås, Svanstul (Skien), Luksefjell (Skien) og Ravalsjø (Kongsberg).

I NOU-rapport om ny landsplan for nasjonalparker fra 1986 ble Skrim-området blant annet beskrevet slik: *“Skrimområdet ligger sentralt mellom Kongsberg, Skien/Porsgrunn og Vestfold-bygdene, og brukes mye, først og fremst av dagturister. Området brukes til alle aktiviteter det er egnet for: Fot- og skiturer, bading, paddling, høsting/sanking og jakt og fiske, men også til moderne frilftsaktiviteter som turorientering/sykling, hytteliv og idrettsaktiviteter. Særlig nyttes det til turutfart vinterstid. Skrim er en sentral del i et stort sammenhengende friluftsområde. Området spenner fra Kulturlandskap til snaufjell. Både topografi og vegetasjoner meget skiftende og rik på kontraster. Området har stor betydning som friluftsområde for Vestfold fylke, som helt mangler denne type naturområder”.*

Klima

Vegetasjonen i et terreng med betydelig økte veiarealer vil ikke lenger ha samme evne til å fordrøye store nedbørsmengder. Det vil øke flomfaren, i alle fall lokalt.

Landskap

Skrim er et av områdene som har vært tatt i bruk tidligst til setring, og områder i Skrim kan dokumenteres å ha vært i kontinuerlig beitebruk i alle fall siden svartedauen på 1300-tallet.

Området inneholder flere kulturlandskapelementer som Raje og Haugs plass og det er flere naturbeitemarkregistreringer med nasjonal verdi, i tillegg til regionale og lokalt viktige naturbeitemarkregistreringer.

NVE beskriver i analysen av område 4 at kunnskapsgrunnlaget for landskapsverdier er mangelfullt i de aktuelle høyereliggende områdene, men at de kan ha betydelige landskapsverdier. Området inneholder mange naturreservater og naturtyper av både regional og nasjonal verdi.

3. Vurderinger

Et av de overordnede målene globalt, nasjonalt og lokalt er at klimagassutslippene skal gå ned. Økt fornybar kraftproduksjon i Norge med utbygging av vindkraft kan bidra til at dette ved at andre mer forurensende energikilder fases ut. Norges gode naturgitte forutsetninger for å skape verdier av å levere utslippsfri kraft til erstatning for fossil kraft bør utnyttes. Samtidig dokumenterer FNs naturpanel i sin første hoverapport om naturmangfold at situasjonen er kritisk med hensyn til tap av naturmangfold der 1 million arter står i fare for utryddelse globalt, over 2000 arter i Norge. Hovedgrunnen til tap av naturmangfold, både globalt og nasjonalt, er endret arealbruk.

I planprogrammet til kommuneplanens arealdel vedtatt av kommunestyret juni 2019 står det at natur og arts mangfold er vektlagt. I planprogrammet har kommunen også videreført regjeringens forventninger til den regionale og kommunale planleggingen der det blant annet står:

- Det skal trekkes langsiktige grenser mellom by- og tettsteder og store sammenhengende landbruks, natur- og friluftsområder.
- At kommunene identifiserer viktige verdier av naturmangfold og landskap, friluftsliv, kulturminner og kulturmiljø, og ivaretar disse i sine planer. Tilgjengelig kunnskap tas aktivt i bruk og samlede virkninger synliggjøres og tas hensyn til.
- At kommunen tar vare på naturverdiene og legger til rette for fysisk aktivitet og trivsel for hele befolkningen ved å sikre sammenhengende grønne strukturer, åpne vannveier og nær tilgang til områder for lek, idrett, rekreasjon og nærfriluftsliv.

Eventuell utbygging av vindkraft bør derfor ikke skje på arealer som er viktige for disse formålene. Tiltak som gir ny fornybar energi må skje på en måte som også ivaretar biologisk mangfold, landskap og viktige grønne strukturer. Å bygge vindmøller i sårbare naturområder gir en økt risiko for å utrydde arter og er derfor neppe bærekraftig.

Rådmannen mener at informasjonsgrunnlaget som NVE har analysert områdene på bakgrunn av har vært mangelfullt. Det går fram av dokumentene som følger saken at NVE kun har tatt hensyn til friluftsområder som er statlig sikret eller kartlagt og verdisatt i tråd med Miljødirektoratets veileder og lagt inn i Naturbase. Kongsberg kommune er i gang med denne kartleggingen, og resultatene vil bli lagt inn i Naturbase når arbeidet er slutført i løpet av 2019. Vi forventer at kartleggingen blir del av det oppdaterte kunnskapsgrunnlaget og hensyntatt ved fastsetting av Nasjonal ramme for vindkraft på land.

En utbygging av vindkraft i område 4 på akse Breiset-Sveinsbufjell-Flåttefjell-Vardefjell-Eianger-Narefjell som sammen med Luksefjell i Skien og Skrim i Kongsberg danner et stort sammenhengende natur- og friluftsområde av nasjonal verdi, vil sterkt redusere områdenes kvalitet med hensyn til naturverdier og friluftsliv. Kvalitetene vil forringes gjennom de arealinngrepene som må foretas, de visuelle virkningene av vindmøller i et naturlandskap og potensiell støy fra vindmøllene. Områdene beskrevet over er til dels svært kupert, noe som vil føre betydelig økte inngrep når anleggsveier, som krever store svingradius, skal etableres. I noen tilfeller kan utbyggingen av vindkraft øke tilgjengeligheten til friluftsområder på grunn av bygging av nye veger. For de ovennevnte områdene tillegges mulighetene for økt tilgjengelighet liten vekt, vurdert opp mot tap av urørt natur i et stort sammenhengende naturområde. De viktige regionale friluftsområdene bør gi grunnlag for ytterligere eksklusjoner i område 4, på lik linje som eksklusjonsområde 4a rundt Luksefjell/Svanstul i Skien kommune.

Vindkraftutbygging kan gi noe lokal og regional verdiskaping som kan være positivt i næringssammenheng, kanskje spesielt i anleggsfasen. Den kan også lette tilgjengeligheten for skogsnaeringen. For Kongsberg kommune vil vindkraftutbygging kunne gi økte inntekter i form av økt skatteinntang. I motsetning til for vindkraft, er det per dato kun gjennom eiendomsskatt at vindkraft beskattes. For å få et bilde av mulige årlige skatteinntekter vises det til en oppstilling NRK har lagd for kommunene på Fosen i Trøndelag basert på 7 promille av investerigene: Roan – 17 mill, Åfjord – 27 mill, Snillfjord – 10 mill og Bjugn – 6 mill. I Roan er det etablert 71 turbiner spredt utover et området på 49 kvadratkilometer. Det er imidlertid knyttet stor usikkerhet til framtidig beskatning. Et ekspertutvalg som skal gjøre en helhetlig vurdering av kraftverksbeskatningen skal legge fram sin innstilling innen 1. oktober 2019. Ifølge ekspertutvalgets leder ligger det innenfor mandatet å omtale vindkraft, siden vann og vind i stor grad produserer samme produkt. Resultatene fra denne gjennomgangen vil være viktig for kommunene dersom det skulle bli aktuelt med utbygging av vindkraft.

Med dagens energilovgivning må alle søknader om konsesjon for energianlegg behandles. Nye bestemmelser om at det kan fattes vedtak om tidlig avslag på konsesjonssøknader i de områdene som er kartlagt som ekskluderte vil redusere behovet for offentlig saksbehandling og dermed spare samfunnet for ressuser. Rådmannen støtter NVEs syn på at tidlig avslag i disse sakene kan gis.

4. Konklusjon

Vindkraft på land i Norge er nå vurdert å være lønnsom å bygge ut uten offentlig støtte og vil bidra til reduserte klimagassutslipp. Hensynet til økonomisk verdiskaping og reduserte klimagassutslipp må veies opp mot tap av naturmangfold, viktige friluftsinteresser og andre næringshensyn som for eksempel

utvikling av hytteområder.

En eventuell utbygging av vindkraft i Kongsberg kommune bør ikke skje på arealer som har stor verdi for friluftsliv og naturmangfold.

Det er mangler i informasjonsgrunnlaget som NVE har analysert i områdene i Kongsberg kommune. Oppdatert kunnskapsgrunnlag må tas hensyn til ved endelig fastsetting av Nasjonal ramme for vindkraft på land.

5. Vedlegg

1. Kart over Skrim-området med naturverdier, verneområder og INON-områder
2. Høringsbrev fra NVE – nasjonal ramme for vindkraft
3. Kartutsnitt område 4

Saksprotokoll

Utvalg: Formannskapet
Møtedato: 25.09.2019
Sak: 65/19

Resultat:

Arkivsak: 18/2397
Tittel: **Saksprotokoll - Nasjonal ramme for vindkraft på land -
Innspill om viktige regionale interesser**

Behandling:

Helge Evju (H) stiller spørsmål om sin habilitet. Han grunneier med diverse hytteprosjekter i området som omfattes av området som omtales)

Rådmannens vurdering er samlet sett at Evju er inhabil etter Forvaltningslovens § 6 annet ledd med følgende begrunnelse: *Helge Evju har en økonomisk interesse i at en vindkraftutbygging i det aktuelle området ikke påvirker hytteutbyggingsprosjektet han er engasjert i negativt. Han har derfor en privat interesse i hva som blir utfallet av formannskapets behandling av sak 65/19.*

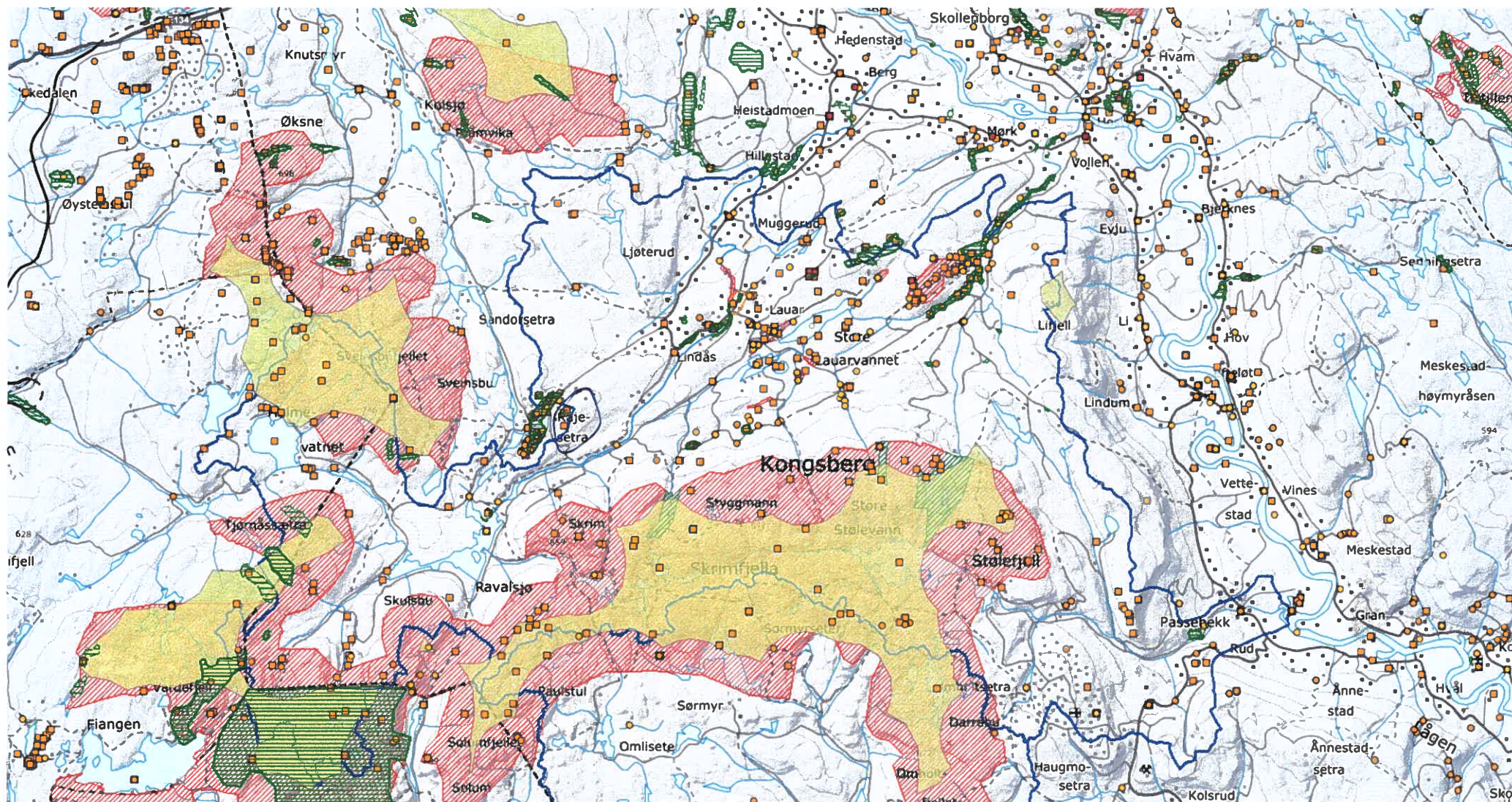
Formannskapets vurderer Evju som habil med 7 stemmer (1 V, 3 AP 2 KBL, 1 FrP) Mot 3 stemmer (2 SP 1 MDG). Flertallets hovedbegrunnelse. Dette er en overordnet plan på nasjonalt nivå.

Formannskapet tok innstillingen enstemmig til følge.

Formannskapets vedtak:

1. Kongsberg kommune er positiv til at det fastsettes en nasjonal ramme for vindkraft i Norge.
2. Kongsberg kommune er negativ til utbygging av vindkraft i viktige friluftsområder og naturtyper som er innenfor område 4 i nasjonal ramme for vindkraft. De berørte områdene bør i det videre arbeidet ekskluderes fra utbygging.
3. Kongsberg kommune støtter forslag fra NVE til allerede kartlagte ekskluderte områder innenfor Kongsberg kommune.
4. Kongsberg kommune ber NVE gjøre nye eksklusjoner innenfor område 4 i Kongsberg kommune med bakgrunn i oppdatert kunnskapsgrunnlag. Arbeidet med kartleggingen av aktuelle friluftsområder vil slutføres i løpet av 2019.

5. Kongsberg kommune støtter NVEs syn på at tidlig avslag på konsesjonssøknader innenfor tidligere ekskluderte områder kan gis.

UTM 32

Koordinater (m): 547202, 6605383

Personvernerklæring www.nibio.no

Verktøy

- [Måle areal og lengde](#)
- [Sammenligne kartlag](#)

Forklaring på kartsymboler:

Helfarget grønn er villmarksprega områder (INON)

Røde skraverte områder er naturreservater

Grønne skraverte områder er naturtyper

Små runde og firkanta, gule eller røde, er registrerte rødliste-arter (truet)

Blå linje: Grense for nedbørfelt til verneplan for vassdrag

